

Zakaz ponownego sądzenia lub karania (zasada *ne bis in idem*)

Artykuł 4 (Zakaz ponownego sądzenia lub karania) Protokołu nr 7 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka¹:

„1. Nikt nie może być ponownie sądzony lub ukarany w postępowaniu przed sądem tego samego Państwa za przestępstwo, za które został uprzednio skazany prawomocnym wyrokiem lub uniewinniony zgodnie z ustawą i zasadami postępowania karnego tego Państwa.

2. Postanowienia poprzedniego ustępu nie stoją na przeszkodzie wznowieniu postępowania zgodnie z ustawą i zasadami postępowania karnego danego Państwa, jeśli wyjdą na jaw nowo odkryte fakty lub jeśli w poprzednim postępowaniu popełniono poważną pomyłkę, która mogła mieć wpływ na wynik sprawy.

3. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie może być uchylone na podstawie artykułu 15 Konwencji.”

Zakres

Artykuł 4 Protokołu nr 7 ogranicza zakres gwarancji przyznanych w związku z przestępstwami na cele Konwencji.

Utrwalona linia orzecznicza Trybunału wskazuje na trzy kryteria, powszechnie znane jako „kryteria Engela”², które powinny zostać wzięte pod uwagę przy ocenie czy doszło do „oskarżenia w sprawie karnej” (Artykuł 6 (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji). Pierwszym kryterium jest prawna kwalifikacja przestępstwa na gruncie prawa krajowego, drugim – sam charakter przestępstwa, a trzecim – stopień uciążliwości kary, która może zostać wymierzona. Drugie oraz trzecie kryterium są alternatywne, nie muszą być one być brane pod uwagę kumulatywnie. Niemniej nie eliminuje to możliwości ich kumulatywnego zastosowania, gdy oddzielna analiza każdego z kryteriów nie pozwala osiągnąć jasnej konkluzji co do wystąpienia oskarżenia w sprawie karnej. Idea kary z art. 7 Konwencji (zakaz karania bez podstawy prawnej) jest identyczna.

Maszni przeciwko Rumunii

21 września 2006 r.

Po pozbawieniu uprawnień do kierowania pojazdami skarżący został zatrzymany w czerwcu 1997 r., gdy prowadził swój pojazd, posiadając sfalszowane prawo jazdy. Sądzony przez sąd wojskowy, został uznany za winnego przestępstw, w tym podżegania do fałszerstwa i posługiwania się sfalszowanymi dokumentami, i otrzymał wyrok jednego

¹ Sprawdź [tutaj](#) kartę sygnatariuszy i ratyfikacji do Protokołu 7 oraz szczegóły zastrzeżeń i deklaracji poczynionych przez Państwa Strony

² Zobacz [Engel i Inni przeciwko Niderlandom](#), wyrok z 8 czerwca 1976 r.

roku i czterech miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu. Jego prawo jazdy zostało następnie cofnięte na tej podstawie, że został prawomocnie skazany za wykroczenie drogowe. W kwietniu 2002 r. zdał egzamin uprawniający go do uzyskania nowego prawa jazdy. Skarżący zarzucał, w szczególności, że odebranie mu prawa jazdy było równe z ponownym skazaniem go za ten sam czyn, za który został skazany przez sąd wojskowy, tj. za przestępstwo drogowe.

Trybunał zauważył, w szczególności, że chociaż na gruncie prawa rumuńskiego, odebranie prawa jazdy stanowiło środek administracyjny, to jego uciążliwość nadała mu karny i odstraszący charakter, co uczyniło porównywalnym do sankcji karnej. Ścisłe powiązanie pomiędzy dwoma karami nałożonymi na skarżącego, doprowadziło Trybunał do konkluzji, że cofnięcie prawa jazdy okazało się karą towarzyszącą i stanowiącą integralną część skazania. Uznał zatem, że **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7.**

Storbråten przeciwko Norwegii oraz Mjelde przeciwko Norwegii

1 lutego 2007 (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Oboje skarżących zostało wyłączonych na dwa lata z możliwości zakładania spółek kapitałowych i sprawowania funkcji dyrektorskich w takich spółkach, ze względu na niepowodzenia przedsięwzięć biznesowych, w które byli zaangażowani. Zakazy zostały ustanowione na gruncie prawa upadłościowego, wobec tego, że byli oni niezdolni do działania oraz że występowały uzasadnione podstawy do podejrzewania ich o popełnienie przestępstw w związku z upadłością. Oboje zostali następnie skazani za przestępstwa związane z bankructwem. Skarżący podkreślili, że nakaz ich wyłączenia zakazuje, na podstawie *ne bis in idem*, prowadzenia kolejnych postępowań odnoszących się do tych samych kwestii.

Trybunał stwierdził, że skargi są **niedopuszczalne** jako w sposób oczywisty nieuzasadnione, uznając, że nałożenie zakazów prowadzenia działalności gospodarczej nie stanowiło w sprawie skarżących kwestii „karnej” w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 7. Trybunał zauważył, w szczególności, że warunek „uzasadnionych podstaw do podejrzeń” nie pozbawił zakazów prowadzenia działalności gospodarczej ich zasadniczo regulacyjnego charakteru. Co więcej, głównym celem ustanowienia zakazu była jego funkcja prewencyjna, a mianowicie ochrona udziałowców, kredytodawców oraz społeczeństwa jako ogółu przed narażeniem na nadmierne ryzyko strat oraz złego gospodarowania zasobami, jeżeli nieuczciwa i nieodpowiedzialna osoba kontynuowałaby działalność pod parasolem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Zatem miała ona pomocniczą rolę w stosunku do ścigania przestępstw i wydawania wyroków skazujących w późniejszym etapie postępowania. W odniesieniu do charakteru i stopienia surowości tego środka, zakaz prowadzenia działalności gospodarczej wiązał się z zakazem zakładania lub zarządzania nową spółką z ograniczoną odpowiedzialnością na czas określony, nie był on generalnym zakazem prowadzenia działalności gospodarczej. Charakter sankcji nie był zatem na tyle surowy, by doprowadzić sprawę do sfery „karnej”. Trybunał zauważył, że oba środki (wyłączenie i ściganie) służyły innym celom i różniły się pod względem istotnych elementów.

Zob. także: **Haarvig przeciwko Norwegii**, decyzja w sprawie dopuszczalności z dnia 11 grudnia 2007 r.

Paksas przeciwko Litwie

6 stycznia 2011 r. (Wielka Izba)

Skarżący, były prezydent Litwy, został usunięty ze stanowiska przez parlament na skutek przeprowadzenia procedury *impeachmentu*, za rażące naruszenie Konstytucji oraz załamanie przysięgi konstytucyjnej. Zostało również wszczęte przeciwko niemu postępowanie karne, pod zarzutem ujawnienia informacji kwalifikowanych jako tajemnica państwowa, jednak ostatecznie został uniewinniony. Skarżący zarzucał, między innymi,

że procedura *impeachmentu*, a następnie prowadzone przeciwko niemu postępowanie karne doprowadziło do dwukrotnego sądzenia za to samo przestępstwo.

Trybunał, zgodnie z art. 35 Konwencji (warunki dopuszczalności), uznał tę część skargi za **niedopuszczalną** ze względu na brak zgodności z *ratione materie* (w odniesieniu do przedmiotu skargi) z postanowieniami Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym odnosiły się do zgodności z Konstytucją oraz dekretem obywatelskim, wdrożonym przez skarżącego na mocy jego prezydenckich uprawnień, zaś drugie postępowania miały na celu upewnienie się, czy dopuścił się on rażącego naruszenia Konstytucji oraz czy złamał przysięgę konstytucyjną. Zdaniem Trybunału, kwestionowane postępowania nie dotyczyły ustalenia praw lub obowiązków skarżącego albo ustalenia czy doszło do „oskarżenia w sprawie karnej” przeciwko niemu w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego); nie został on też „skazany”, „sądzony lub karany... w postępowaniu karnym”, w rozumieniu art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7.

Kurdov i Ivanov przeciwko Bułgarii

31 maja 2011 r.

W 1995 r., skarżący będący zatrudnieni przez bułgarską kolej państwową, wykonywali prace spawalnicze wagonu. Podczas wykonywania tej pracy, zawartość wagonu zaczęła się palić. W stosunku do pierwszego skarżącego zostało wszczęte postępowanie administracyjne ze względu na niezastosowanie się przez niego do zasad bezpieczeństwa, w następstwie czego musiał zapłacić 150 lew bułgarskich. Następnie przeciwko obu skarżącym w latach 1998-2004 toczyło się postępowanie karne za celowe podłożenie ognia pod przedmioty wartościowe. Pierwszy skarżący zarzucał w stosunku do niego, w szczególności, naruszenie zakazu ponownego sądzenia lub karania.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**. W tej sprawie zauważył, w szczególności, że postępowanie administracyjne toczące się przeciwko pierwszemu skarżącemu, którego efektem była grzywna w wysokości 150 lew bułgarskich, nie spełniało przesłanek do uznania, że doszło do oskarżenia w sprawie karnej. W związku z tym, wszczęcie postępowania karnego po nałożeniu grzywny w trybie administracyjnym przeciwko temu samemu skarżącemu nie naruszało zasady *ne bis in idem*.

A. i B. przeciwko Norwegii (skargi nr 24130/11 oraz 29758/1) (zobacz również poniżej – „definicja *idem*”)

15 listopada 2016 r. (Wielka Izba)

Sprawa ta dotyczyła dwóch podatników, którzy podnosili, że dwukrotnie toczyło się wobec nich postępowanie oraz że dwukrotnie zostali ukarani – w postępowaniu administracyjnym oraz karnym – za to samo przestępstwo. Skarżący zarzucali, zwłaszcza że byli przesłuchiwanymi przez prokuratora, jako osoby podejrzane, a następnie zostali postawieni w stan oskarżenia, organy podatkowe nałożyły na nich kary pieniężne, które zapłacili, oraz że zostali osądzeni i skazani w postępowaniu karnym.

W przedmiotowej sprawie, Wielka Izba orzekła, że **nie doszło do naruszenia art. 4 do Protokołu nr 7** (zobacz poniżej, pod „Definicja *idem*”). Zasadniczo, w odniesieniu do pytania czy pierwsze postępowania były postępowaniami karnymi, Wielka Izba zwróciła uwagę, że wyrok z 10 lutego 2009 r., w sprawie *Sergeya Zolotukhina* nie był w tej kwestii klarowny. W związku z tym należało przyjąć, że w wyroku tym Trybunał celowo wybrał kryteria Engela (zob. powyżej) jako wzorcowy sprawdzian dla ustalenia, czy dane postępowanie było „karne” w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 7. Odejście przez Wielką Izbę od tej analizy w niniejszej sprawie wydaje się nieuzasadnione, ponieważ w rzeczywistości istniały istotne względy przemawiające za takim wyborem. W tym względzie Wielka Izba zauważyła, że zasada *ne bis in idem* dotyczy przede wszystkim rzetelnego procesu sądowego, co jest przedmiotem art. 6 Konwencji (prawo do

rzetelnego procesu sądowego), i w mniejszym stopniu dotyczy istoty prawa karnego niż art. 7 Konwencji (zakaz karania bez podstawy prawnej). Stwierdził, że bardziej odpowiednie dla spójności interpretacji Konwencji jako całości jest to, że zastosowanie tej zasady podlega tym samym, bardziej precyzyjnym kryteriom, tzn. kryteriom Engela. W niniejszej sprawie Wielka Izba zbadała na podstawie kryteriów Engela, czy postępowanie w sprawie nałożenia na skarżących kary 30% podatku można uznać za „karne” w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 7. W tym względzie zauważył, że w porównywalnych sprawach dotyczących Szwecji, Trybunał stwierdzał, że postępowania mają charakter „karny”, nie tylko w rozumieniu art. 6 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego), ale również w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 7. W tym kontekście Wielka Izba nie widziała powodu, aby kwestionować ustalenie Sądu Najwyższego Norwegii, zgodnie z którym postępowanie, w którym na pierwszego skarżącego została nałożona zwykła kara podatkowa w wysokości 30 %, dotyczyło sprawy „karnej” w autonomicznym rozumieniu art. 4 protokołu nr 7.

Seražin przeciwko Chorwacji

9 października 2018 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła środków stosowanych w Chorwacji w celu zwalczania chuligaństwa. Skarżący zarzucił, że był dwukrotnie ścigany i skazany za zakłócenie porządku podczas meczu piłki nożnej w 2012 r., najpierw w postępowaniu w sprawie drobnego wykroczenia, a następnie w postępowaniu zakazującym mu udziału w wydarzeniach sportowych.

Trybunał uznał skargę za niedopuszczalną, stwierdzając, że art. 4 Protokołu nr 7 nie ma zastosowania w sprawie skarżącego, ponieważ nie postawiono mu zarzutów karnych w drugim postępowaniu. Środek zastosowany w tym postępowaniu nie obejmował grzywny ani pozbawienia go wolności i zasadniczo miał na celu powstrzymanie go od dalszego stosowania przemocy, a nie ukaranie go po raz drugi za przestępstwo chuligaństwa.

Zob. także: **Matijašić przeciwko Chorwacji**, decyzja w sprawie dopuszczalności z dnia 8 czerwca 2021 r., dotycząca zakazu prowadzenia pojazdów przez skarżącego w związku z ilością uzbieranych przez niego punktów karnych.

Prina przeciwko Rumunii

8 września 2020 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła dwóch kar nałożonych na skarżącego za czyny rzekomo popełnione w charakterze kierownika miejskiego wydziału technicznego: grzywny administracyjnej za „kilka naruszeń związanych z finansami” zasad udzielania zamówień publicznych oraz kary pozbawienia wolności w zawieszeniu za nadużycie władzy. Skarżący zarzucił, że był dwukrotnie ścigany i karany za to samo przestępstwo, z naruszeniem zasady *ne bis in idem*.

Trybunał uznał skargę za niedopuszczalną, stwierdzając, że art. 4 Protokołu nr 7 nie miał zastosowania w niniejszej sprawie. Trybunał powtórzył w szczególności, że art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 określa trzy elementy prawa do niebycia sądzonym lub karanym dwukrotnie (*ne bis in idem*): dwa postępowania muszą mieć charakter „karny”; muszą dotyczyć tych samych faktów; oraz musi nastąpić powielenie postępowania. W sprawie skarżącego, zauważając, że nałożona na niego grzywna nie mogła zostać zastąpiona karą pozbawienia wolności w przypadku jej niezapłacenia lub spowodować wpisu do rejestru karnego, Trybunał stwierdził, że przedmiotowa grzywna nie była sankcją „karną” w rozumieniu jego orzecznictwa.

Faller przeciwko Francji oraz Steinmetz przeciwko Francji

29 września 2020 r. (decyzja Komitetu w sprawie dopuszczalności)

Skarżący, dwaj lekarze, skarżyli się, że zostali skazani w 2014 roku przez sąd apelacyjny za oszustwo w związku z czynami, za które zostali już ukarani w 2009 roku.

Trybunał uznał skargi za niedopuszczalne. Trybunał zauważył w szczególności, że decyzja z 2009 r. wydana przeciwko skarżącym przez komisję dyscyplinarną Krajowej Rady Lekarskiej (wydział ubezpieczeń społecznych) za wykroczenie zawodowe w leczeniu pacjentów w ramach systemów zabezpieczenia społecznego, zgodnie z Kodeksem Ubezpieczeń Społecznych, nie była "skazaniem" za "przestępstwo" w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 7 do Konwencji, a zatem artykuł ten nie miał zastosowania.

Artykuł 4 Protokołu nr 7 ma zastosowanie tylko przed sądami w tym samym państwie.

Böheim przeciwko Włochom

22 maja 2007 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący utrzymywał, że został dwukrotnie sądzony w oparciu o te same zdarzenia przez niemiecki oraz włoski sąd. Zarzucał naruszenie zakazu *ne bis in idem*.

Trybunał uznał tę część skargi za **niedopuszczalną** jako w sposób oczywisty nieuzasadnioną. Podkreślił, w szczególności, że art. 4 Protokołu nr 7 ma zastosowanie tylko do sądów w tym samym państwie. W niniejszej sprawie postępowania karne toczyły się przeciwko skarżącemu w dwóch różnych państwach, a mianowicie we Włoszech oraz w Niemczech.

Trabelsi przeciwko Belgii

4 września 2014 r.

Sprawa dotyczyła ekstradycji obywatela tunezyjskiego z Belgii do Stanów Zjednoczonych, gdzie został oskarżony o przestępstwo terroryzmu oraz groziła mu kara dożywotniego pozbawienia wolności. Skarżący podnosił między innymi, że jego ekstradycja naruszyła art. 4 Protokołu nr 7.

W wyroku tym Trybunał przypomniał swoją linię orzecniczą, zgodnie z którą art. 4 Protokołu nr 7 nie zabezpiecza zakazu ponownego karania i sądenia w odniesieniu do ścigania oraz wyroków skazujących zapadających w różnych państwach. Oddalił skargę wniesioną na podstawie art. 4 Protokołu nr 7 ze względu na jej **niedopuszczalność** stosownie do art. 35 Konwencji (warunki dopuszczalności).

Krombach przeciwko Francji

20 lutego 2018 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła skazania skarżącego w postępowaniu karnym we Francji za zdarzenia, za które, jak twierdził, został uprzednio uniewinniony w Niemczech. Fakty dotyczyły okoliczności związanych ze śmiercią jego pasierbicy w 1982 r. w jego domu w Niemczech.

Trybunał stwierdził, że skarga skarżącego na podstawie art. 4 Protokołu nr 7 jest **niedopuszczalna** (brak zgodności z *ratione materiae*). Stosownie do utrwalonej linii orzecniczej, Trybunał orzekł, w szczególności, że artykuł 4 Protokołu nr 7 nie stoi na przeszkodzie temu, by dana osoba była ścigana lub karana przez sądy Państw-Stron Konwencji z powodu przestępstwa, za które została skazana lub uniewinniona prawomocnym wyrokiem wydanym w innym Państwie Stronie. Ponieważ skarżący był ścigany przez sądy w dwóch różnych państwach, a mianowicie w Niemczech oraz Francji, w niniejszym przypadku art. 4 Protokołu nr 7 nie miał zastosowania.

Zob. także m.in.: **Gestra przeciwko Włochom**, decyzja Komisji Europejskiej Praw Człowieka³ z dnia 16 stycznia 1995 r.; **Amrollahi przeciwko Danii**, decyzja w sprawie

³ Razem z Europejskim Trybunałem Praw Człowieka oraz Komitetem Ministrów Rady Europy, Europejska Komisja Praw Człowieka, która miała swoją siedzibę od czerwca 1954 r. do października 1999 r. w Strasburgu, nadzorowały przestrzeganie przez Państwa Strony ich obowiązków wynikających z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Komisja przestała istnieć z chwilą kiedy Trybunał stał się organem stałym 1 listopada 1998 r.

dopuszczalności z dnia 28 czerwca 2001 r.; [Sarria przeciwko Polsce](#), wyrok z dnia 12 grudnia 2012 r.

Definicja pojęcia *bis*

Ostateczny wyrok

[Lucky Dev przeciwko Szwecji](#)

27 listopada 2014 r.

W 2004 r. organy podatkowe zainicjowały postępowanie przeciwko skarżącej w sprawie jej podatku dochodowego i zwrotu VAT-u za 2002 r. oraz wydały decyzję, stosownie do której musiała ona zapłacić dodatkowy podatek oraz uiścić dopłaty. Skarżąca została również oskarżona o przestępstwa księgowe i podatkowe wynikające z tych samych deklaracji podatkowych. Chociaż została skazana za przestępstwa księgowe, w stosunku do przestępstw podatkowych została uniewinniona. Postępowanie trwało przez kolejne dziewięć i pół miesiąca, po tym jak wyrok uniewinniający stał się ostateczny, Skarżąca podnosiła, że została sądzona i ukarana dwa razy za to samo przestępstwo.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**, uznając, że skarżąca została ponownie sądzona za przestępstwa podatkowe, odnośnie do których została już uniewinniona, jako że postępowania podatkowe wobec niej nie zostały umorzone ani też dopłaty podatkowe nie zostały uchylone, pomimo że postępowanie karne przeciwko niej w odniesieniu do przestępstw podatkowych się zakończyło.

[Sismanidis i Sitaridis przeciwko Grecji](#)

9 czerwca 2016 r.

Sprawa ta dotyczyła postępowań zainicjowanych przeciwko każdemu ze skarżących za przemyt, pomimo faktu, że zostali ostatecznie uniewinnieni przez sąd karny od zarzutów popełnienia tych przestępstw. Obaj skarżący podnosili, w szczególności, że nie biorąc pod uwagę wyroków uniewinniających ich przez sądy karne, sądy administracyjne złamały zasadę *ne bis in idem*, zgodnie z którą osoba, która została zgodnie z prawem uniewinniona nie może być ponownie sądzona za to samo przestępstwo.

Trybunał zauważył, że drugi skarżący nie wniósł swojej skargi pod zarzutem naruszenia art. 4 Protokołu nr 7 przed sądami krajowymi, przynajmniej co do istoty. W zakresie w jakim skarga dotyczyła jego, musiała zostać **odrzucona** ze względu na niewyczerpanie krajowych środków odwoławczych. Co zaś do pierwszego skarżącego, Trybunał orzekł, że kiedy jego uniewinnienie w inicjującym postępowaniu karnym stało się ostateczne w 1997 r. powinien być uznawany za osobę, która została ostatecznie uniewinniona w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 7. W jego przypadku, Trybunał stwierdził **naruszenie art. 4 Protokołu nr 7**, przyznając, że kwestionowane postępowania administracyjne dotyczyły drugiego przestępstwa pochodzącego z identycznych czynów, co do których został on ostatecznie uniewinniony.

Kontrola nadzorcza

[Nikitin przeciwko Rosji](#)

20 lipca 2004 r.

Skarżący, były oficer marynarki wojennej, dołączył do programu środowiskowego norweskiej organizacji pozarządowej w celu opracowania raportu zatytułowanego „Rosyjska flota północna. Źródło radioaktywnego skażenia”, w następstwie czego zostało wszczęte przeciwko niemu postępowanie karne prowadzone w kierunku podejrzenia o zdradę stanu. Sądzony za zdradę stanu w postaci szpiegostwa oraz kwalifikowanego ujawnienia tajnych informacji, został uniewinniony w grudniu 1999 r. W kwietniu 2000 r. Sąd Najwyższy utrzymał w mocy wyrok uniewinniający, który stał się ostateczny. W maju

2000 r. Prokurator Generalny złożył wniosek do Prezydium Sądu Najwyższego o przeprowadzenie kontroli nadzorczej sprawy w postępowaniu kontrolnym. Prezydium odrzuciło wniosek i utrzymało w mocy uniewinnienie. Skarżący podnosił, w szczególności, że postępowanie kontrolne przeprowadzone po jego ostatecznym uniewinnieniu stanowiło naruszenie jego prawa do tego, aby nie być ponownie karany za przestępstwo, od którego został ostatecznie uniewinniony.

Trybunał zauważył, że ze względu na to, że kontrola nadzorcza uniewinnienia została wszczęta, możliwym było wydanie nowej „ostatecznej” decyzji. Niemniej, biorąc pod uwagę charakter postępowania kontrolnego oraz problem pewności prawnej, który spowodowałoby uchylenie wyroku, Trybunał doszedł do wniosku, że wyrok Sądu Najwyższego utrzymujący w mocy uniewinnienie skarżącego stanowił decyzję ostateczną w rozumieniu przepisów. W niniejszej sprawie, skarżący nie został „ponownie sądzony” w postępowaniu przed prezydium ani też „nie podlegał pod ponowne sądzenie”, jako że postępowanie to było ograniczone do odpowiedzi czy wniosek o przeprowadzenie kontroli powinien zostać rozpatrzony czy też nie. Jako że Prezydium nie było uprawnione do dokonania nowych ustaleń faktycznych, okazało się, że możliwość ponownego wszczęcia postępowania była zbyt daleka oraz niebezpośrednia, aby przypisać „odpowiedzialność” w rozumieniu artykułu. Ponadto, gdyby wniosek nie został odrzucony, finalnym skutkiem kontroli byłoby anulowanie wszystkich poprzednich decyzji oraz ustalenie odpowiedzialności karnej w nowej decyzji, co nie byłoby równoznaczne z dublowaniem postępowania. Stąd też, kontrola nadzorcza może być postrzegana jako próba wznowienia postępowania, które na gruncie drugiego ustępu art. 4 Protokołu nr 7 jest dozwolone i nie stanowi „drugiego postępowania”. W związku z tym, Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7.**

Zob. także: [Bratyakin przeciwko Rosji](#), decyzja w sprawie dopuszczalności z dnia 9 marca 2006 r.

W.A. przeciwko Szwajcarii (skarga nr 38958/16)

2 listopada 2021 r.

Sprawa ta dotyczyła zastosowania tymczasowego aresztowania wobec skarżącego - mężczyzny cierpiącego na poważne zaburzenia psychiczne - po odbyciu przez niego kary 20 lat pozbawienia wolności za dwa zabójstwa. Skarżący zarzucił w szczególności, że został dwukrotnie ukarany za te same przestępstwa.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**. Stwierdził on zasadniczo, że przez to zatrzymanie, zarządzone w postępowaniu wznowieniowym, w którym nie było żadnych nowych dowodów dotyczących charakteru przestępstwa lub stopnia winy skarżącego, został on dwukrotnie ukarany za te same przestępstwa.

Brak znamion przestępstwa

Horciag przeciwko Rumunii

15 marca 2005 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący przyznał się do popełnienia zabójstwa z użyciem broni siecznej. Prokuratura orzekła, że nie doszło do wypełnienia znamion przestępstwa z tego powodu, że zgodnie z oceną psychiatryczną skarżącego, który cierpiał na zaburzenia psychiczne, dokonał on zabójstwa w czasie, kiedy jego zdolności postrzegania były zaburzone, tak więc nie mógł on podlegać odpowiedzialności karnej, a jego zachowanie nie było karalne z rozumienia prawa karnego. W ramach środka bezpieczeństwa, prokuratura zastosowała tymczasowe aresztowanie do czasu wyleczenia. Środek ten został utrzymany przez sąd. Lekarze wyrazili wątpliwości co do braku możliwości przypisania skrzytemu odpowiedzialności karnej. W związku z tym prokuratura wznowiła postępowanie w celu przeprowadzenia dalszych dowodów. We wspólnej opinii, dwóch biegłych ekspertów stwierdziło, że do zabójstwa doszło, kiedy zdolności postrzegania skarżącego były nieznacznie zaburzone

oraz, że był on zdolny do odbywania kary pozbawienia wolności. Wobec skarżącego zostało zastosowane prawo karne, został uznany za winnego oraz skazany na karę pozbawienia wolności. Skarżący uznał, że dwukrotnie był postawiony w stan oskarżenia oraz skazany za to samo przestępstwo.

Trybunał przypominał, że zasada *ne bis in idem* znajduje zastosowanie tylko wtedy, gdy osoba została już ostatecznie uniewinniona lub skazana zgodnie z prawem karnym i postępowaniem karnym danego Państwa. W sprawie skarżącego, Trybunał zauważył, że chociaż prokuratura uznała, że nie doszło do wypełnienia znamion przestępstwa, to pomimo tego rozstrzygnięcie to mogło zostać uchylone przez organ wyższego rzędu, a zatem nie było ostateczne. Sąd zatwierdził tymczasowe aresztowanie skarżącego bez podejmowania decyzji co do jego odpowiedzialności karnej. Zastosowanie środka tymczasowego nie wykluczyło możliwości wznowienia postępowania. W związku z tym nie było mowy o uniewinnieniu w rozumieniu kwestionowanego artykułu, ale raczej o środku zapobiegawczym, który nie pociąga za sobą żadnego badania ani stwierdzenia o winie skarżącego. W skrócie, w braku ostatecznej decyzji nieodwołalnie kończącej postępowanie karne, jego wznowienie stanowiło jedynie kontynuację wstępnego postępowania. Stąd też Trybunał orzekł, że art. 4 Protokołu nr 7 nie znajduje zastosowania do sprawy skarżącego oraz stwierdził **niedopuszczalność** skargi jako będącej niezgodnej z *ratione materie* Konwencji.

Amnestie

Maruš przeciwko Chorwacji

27 maja 2014 r. (Wielka Izba)

Sprawa ta dotyczyła skazania, w 2007 r., byłego dowódcy chorwackich sił zbrojnych, za przestępstwa popełnione przeciwko ludności cywilnej w 1991 r. Skarżący w szczególności zarzucał, że przestępstwa, za które został skazany były takie same jak te, które były przedmiotem postępowania prowadzonego przeciwko niemu, a zakończonego w 1997 r. w ramach zastosowania ustawy amnestyjnej.

Trybunał orzekł, że art. 4 Protokołu nr 7 **nie miał zastosowania** w odniesieniu do zarzutów popełnienia przestępstw, co do których toczące się przeciwko skarżącemu postępowania karne zostały zakończone na skutek zastosowania ustawy amnestyjnej. Zauważył, w szczególności, że w prawie międzynarodowym występowała tendencja wzrostowa do uznawania za niedopuszczalne przyznawania amnestii w związku z poważnymi naruszeniami praw człowieka i stwierdził, że nowy akt oskarżenia przeciw skarżącemu oraz skazanie go za zbrodnie wojenne przeciwko ludności cywilnej, było działaniem władz chorwackich zgodnym z art. 2 (prawo do życia) oraz art. 3 (zakaz tortur oraz innego nieludzkiego traktowania) Konwencji oraz zgodnym z zaleceniem organów międzynarodowych.

Definicja pojęcia *idem*

Od Gradingera do Zolotukhina

Gradinger przeciwko Austrii

23 października 1995 r.

W styczniu 1987 r. skarżący, podczas jazdy swoim samochodem, spowodował wypadek, który doprowadził do śmierci rowerzysty. W szpitalu, gdzie został on przewieziony na badania została pobrana próbka jego krwi. Badanie ujawniło, że w jego krwiobiegu znajdowało się 0,8 gramów alkoholu na 1 litr krwi. Skarżący utrzymywał, w szczególności, że nakładając na niego karę grzywny zgodnie z kodeksem drogowym, lokalne władze oraz lokalny rząd ukarały go na podstawie faktów, które były identyczne z

tymi na podstawie, których Sąd Rejonowy orzekł o braku wypełnienia znamion przestępstwa zgodnie z Kodeksem karnym.

Trybunał zauważył w szczególności, że według Sądu Rejonowego, okoliczność obciążająca, o której mowa w art. 81 kodeksu karnego, a mianowicie poziom alkoholu we krwi wynoszący 0,8 grama na litr lub więcej, nie została skarżącemu udowodniona. Z drugiej strony, władze administracyjne stwierdziły, w celu objęcia skarżącego zakresem art. 5 kodeksu drogowego, że ten poziom alkoholu we krwi został osiągnięty. Trybunał był w pełni świadomy, że kwestionowane przepisy różnią się nie tylko w odniesieniu do oznaczenia przestępstw, ale także, co ważniejsze, w odniesieniu do ich charakteru i celu. Ponadto zauważył, że przestępstwo przewidziane w art. 5 kodeksu karnego stanowi tylko jeden z aspektów przestępstwa, za które grozi kara na mocy art. 81 kodeksu karnego. Niemniej, obie zaskarżone decyzje dotyczyły tego samego czynu. W związku z tym Trybunał orzekł, że **nastąpiło naruszenie art. 4 Protokołu nr 7.**

Oliveira przeciwko Szwajcarii

30 lipca 1998 r.

W niniejszej sprawie skarżąca została kolejno ukarana przez policję za utratę kontroli nad pojazdem oraz przez sąd rejonowy za nieumyślne spowodowanie obrażeń ciała w wyniku spowodowania wypadku drogowego. Jej zdaniem okoliczność, że ten sam incydent doprowadził do, najpierw, ukarania jej za utratę kontroli nad pojazdem, a następnie za nieumyślne spowodowanie szkody na osobie, stanowi naruszenie art. 4 Protokołu nr 7.

Trybunał zauważył, że jest to typowy przykład jednego czynu stanowiącego różne przestępstwa (*concorso idéal d'infractions*), którego cechą charakterystyczną jest podział jednego czynu na dwa odrębne przestępstwa, w tym przypadku utraty kontroli nad pojazdem i nieumyślnego spowodowania obrażeń ciała. W takich przypadkach surowsza kara zazwyczaj pochłania łagodniejszą. W sprawie skarżącej Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**, ponieważ przepis ten zakazuje ponownego sądenia za to samo przestępstwo, podczas gdy w sprawach dotyczących jednego czynu stanowiącego różne przestępstwa jeden czyn zabroniony stanowi dwa odrębne przestępstwa. Trybunał dodał, że byłoby to rzeczywiście bardziej spójne z zasadami prawidłowego wymierzania kary, gdyby dochodziło do skazania za oba przestępstwa, wynikające z tego samego czynu zabronionego przez ten sam sąd w jednym postępowaniu. Okoliczność, że procedura ta nie została zastosowana w przypadku skarżącej nie ma jednak znaczenia dla zgodności z art. 4 Protokołu nr 7, ponieważ przepis ten nie stoi na przeszkodzie temu, by odrębne przestępstwa, nawet jeśli wszystkie stanowią część jednego czynu zabronionego, były sądzone przez różne sądy, w szczególności, gdy, jak w niniejszej sprawie, kary nie kumulowały się, gdyż łagodniejsze były wchłaniane przez surowsze. W związku z tym niniejsza sprawa różniła się od sprawy *Gradinger* (zob. powyżej), w której dwa różne sądy doszły do niespójnych ustaleń w sprawie poziomu alkoholu we krwi skarżącego.

Ponsetti i Chesnel przeciwko Francji

14 września 1999 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Obydwaj skarżący nie wypełnili deklaracji podatkowych, co spowodowało nałożenie na nich przez organy podatkowe kar administracyjnych w postaci zwiększenia należnego podatku. Władze wszczęły również przeciwko nim postępowanie karne, w wyniku którego zostali skazani za oszustwa podatkowe. Sąd orzekł, że celowo uchylali się oni od płacenia podatku. Skarżący podnieśli w szczególności, że okoliczność, iż organy podatkowe nałożyły na nich kary podatkowe oraz że zostali oni skazani przez sąd, stanowiła dwukrotną karę za to samo przestępstwo.

Trybunał stwierdził, że skarga wniesiona na podstawie art. 4 Protokołu nr 7 jest **niedopuszczalna** jako w sposób oczywisty nieuzasadniona. Zauważył w szczególności, że ukaranie w postępowaniu administracyjnym i karnym opiera się na dwóch przepisach

ogólnego kodeksu podatkowego dotyczących całkowicie odrębnych przestępstw zawierających różne elementy składowe. Przestępstwo podatkowe miało na celu karanie jedynie niezgłoszenia zobowiązania podatkowego w terminie, podczas gdy przestępstwo karne miało na celu karanie umyślnego niezgłoszenia tego faktu.

Zob. także: [Alves de Oliveira v. France](#), decyzja (Komitet) w sprawie dopuszczalności z dnia 25 listopada 2021 r.

R.T. przeciwko Szwajcarii (nr 31982/96)

30 maja 2000 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący podnosił w szczególności, że został dwukrotnie skazany w dwóch oddzielnych postępowaniach za prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu. Najpierw został osądzony i skazany przez sąd rejonowy, a następnie jego prawo jazdy zostało odebrane przez Urząd Ruchu Drogowego.

Trybunał orzekł, że skarga jest **niedopuszczalna** jako w sposób oczywisty nieuzasadniona. Zauważył w szczególności, że władze szwajcarskie określiły jedynie trzy różne sankcje przewidziane prawem za popełnienie wykroczenia prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu, a mianowicie karę więzienia, grzywny oraz odebrania prawa jazdy. Sankcje zostały nałożone w tym samym czasie przez dwa różne organy, tj. organ administracyjny i organ karny. W związku z tym, w sprawie skarżącego nie można było stwierdzić, że postępowanie karne zostało powtórzone z naruszeniem art. 4 Protokołu nr 7.

Franz Fischer przeciwko Austrii

29 maja 2001 r.

Skarżący śmiertelnie potrafił rowerzystę podczas jazdy pod wpływem alkoholu. Lokalny organ administracyjny nałożył na niego grzywnę za kilka wykroczeń drogowych, w tym za prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu. Następnie Sąd Rejonowy uznał skarżącego winnym nieumyślnego spowodowania śmierci, a okolicznością obciążającą było jego odurzenie alkoholowe. Skazał skarżącego na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności.

W tej sprawie Trybunał powtórzył, że sam fakt, iż pojedynczy czyn stanowi więcej niż jedno przestępstwo, nie jest sprzeczny z art. 4 Protokołu nr 7. Niemniej zdarzają się przypadki, kiedy jeden czyn, pomimo że na pierwszy rzut oka wydaje się stanowić więcej niż jedno przestępstwo, to bliższe jego zbadanie pokazuje, że tylko jedno przestępstwo powinno być ścigane, ponieważ obejmuje ono wszystkie niewłaściwe zachowania zawarte w pozostałych przestępstwach. Zatem, gdy różne przestępstwa popełnione na podstawie jednego czynu są kolejno ścigane, Trybunał musi zbadać, czy takie przestępstwa mają te same zasadnicze elementy, czy też nie. Kwestia, czy zasada *ne bis in idem* została naruszona, czy też nie, dotyczy związku między tymi dwoma przestępstwami i nie zależy od kolejności, w jakiej prowadzone jest dane postępowanie. W niniejszej sprawie Trybunał zauważył, że strona skarżąca była dwukrotnie sądzona i skazana na podstawie jednego czynu, ponieważ wykroczenie administracyjne polegające na prowadzeniu pojazdu pod wpływem alkoholu i szczególne okoliczności mające zastosowanie na podstawie kodeksu karnego nie różniły się w istotnych elementach. Ponadto Trybunał nie był przekonany, że sprawa została rozstrzygnięta poprzez skrócenie kary pozbawienia wolności o jeden miesiąc. Skrócenie to nie zmienia faktu, że skarżący był dwukrotnie sądzony za zasadniczo to samo przestępstwo oraz faktu, że oba wyroki zapadły w tym samym czasie. W związku z czym, w odniesieniu do skarżącego, Trybunał stwierdził **naruszenie art. 4 Protokołu nr 7**.

Zob. także, m.in.: [Manasson przeciwko Szwecji](#), decyzja w sprawie dopuszczalności z dnia 8 kwietnia 2003 r.; [Bachmaier przeciwko Austrii](#), decyzja w sprawie dopuszczalności z dnia 2 września 2004 r.; [Rosenquist przeciwko Szwecji](#), decyzja z dnia 14 września 2004 r.; [Aşci przeciwko Austrii](#), decyzja z dnia 19 października 2006

r.; [Hauser-Sporn przeciwko Austrii](#), wyrok z dnia 7 grudnia 2006 r.; [Schutte przeciwko Austrii](#), wyrok z dnia 26 lipca 2007 r.; [Garretta przeciwko Francji](#), decyzja w sprawie dopuszczalności z dnia 4 marca 2008 r.

[Göktan przeciwko Francji](#)

2 lipca 2002 r.

Skarżący został aresztowany przez policjantów i celników tuż przed zawarciem transakcji narkotykowej. Został uznany za winnego popełnienia przestępstw związanych z handlem narkotykami zgodnie z prawem karnym, za które został skazany na 5 lat pozbawienia wolności, a także został skazany za przestępstwo celne polegające na nielegalnym wwozie towarów, za które została nałożona na niego kara grzywny. Ze względu na niezapłacenie przez niego kary grzywny, został wydany nakaz dwuletniego pozbawienia wolności, co stanowiło przewidzianą ustawą, zastępczą karę pozbawienia wolności. Skarżący odbył swój wyrok, ale pomimo tego przez kolejne dwa lata przebywał w areszcie, jako że wykonywał zastępczą karę pozbawienia wolności. Skarżący twierdził, w szczególności, że zastępcza kara pozbawienia wolności, w jednym ciągu z karą pozbawienia wolności, skutkowałą nałożeniem na niego dwóch następujących po sobie kar pozbawienia wolności za to samo przestępstwo.

Trybunał orzekł, że w sprawie skarżącego **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**. W szczególności doszedł do wniosku, że zastępcza kara pozbawienia wolności za niewywiązanie się z obowiązku zapłaty grzywny nie była środkiem wykonawczym, lecz karą pieniężną w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 7. Trybunał stwierdził, że skarżącemu zgodnie z prawem karnym, została wymierzona zastępcza kara pozbawienia wolności, podczas gdy została już orzeczona wobec niego kara pozbawienia wolności za nielegalny handel narkotykami oraz grzywna za nielegalny wwóz towarów. Co do zasady art. 4 Protokołu nr 7 stanowi, że nikt nie może być sądzony lub karany dwukrotnie za to samo przestępstwo. Niemniej Trybunał orzekł, że w niniejszej sprawie doszło do fikcyjnego pluralizmu przestępstw, ponieważ jeden czyn zabroniony mógł być rozłożony na dwa przestępstwa: główne przestępstwo oraz przestępstwo celne. Wyraził zastrzeżenia co do systemu zastępczej kary pozbawienia wolności, którą uznał za przestarzałą karę pozbawienia wolności, która przetrwała jedynie ze względu na jej korzyść na rzecz Skarbu Państwa.

[Nilsson przeciwko Szwecji](#)

13 grudnia 2005 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący zarzucał, że zatrzymanie jego prawa jazdy na 18 miesięcy w następstwie skazania za jazdę pod wpływem alkoholu i za jazdę niezgodną z prawem stanowi naruszenie art. 4 Protokołu nr 7.

Trybunał przypomniał cel art. 4 Protokołu nr 7, którym jest zakaz ponownego prowadzenia postępowania, które zostało już zakończone ostateczną decyzją. Trybunał zgodził się z konkluzją przyjętą przez Naczelny Sąd Administracyjny, że o ile zgodnie z prawem szwedzkim zatrzymanie prawa jazdy tradycyjnie uważane było za środek administracyjny mający na celu ochronę bezpieczeństwa ruchu drogowego, o tyle zatrzymanie na podstawie wyroku skazującego, podobnie jak w niniejszej sprawie, stanowiło kwestię „karną” w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 7. Ponadto, zdaniem Trybunału, sama surowość środka - zawieszenie prawa jazdy na 18 miesięcy - bez względu na wyrok skazujący wydany w stosunku do skarżącego, była na tyle istotna, że mógł być postrzegany jako sankcja karna. Trybunał nie był jednak w stanie zgodzić się ze skarżącym, że decyzja o zatrzymaniu prawa jazdy stanowiła nowe postępowanie karne zainicjowane przeciwko niemu. Mimo że różne sankcje zostały nałożone przez dwa różne organy w różnych postępowaniach, istniał między nimi wystarczająco ścisły związek merytoryczny i czasowy, aby uznać zatrzymanie za część sankcji przewidzianych w prawie szwedzkim za wykroczenia związane z jazdą pod wpływem alkoholu i prowadzenie

pojazdu niezgodnie z prawem. Zatrzymanie nie oznacza zatem, że skarżący został ponownie sądzony lub karany za przestępstwo, za które został już ostatecznie skazany. Trybunał uznał zatem skargę za **niedopuszczalną** jako w sposób oczywisty nieuzasadnioną.

Wyrok Wielkiej Izby w sprawie Sergeya Zolotukhina

Sergey Zolotukhin przeciwko Rosji

10 lutego 2009 r. (Wielka Izba)

W styczniu 2002 r. skarżący został aresztowany za nieautoryzowane wpuszczenie swojej dziewczyny na teren wojskowy. Sąd rejonowy uznał go za winnego „drobnych zakłóceń” w rozumieniu kodeksu wykroczeń i skazał na trzy dni aresztu. Następnie na podstawie art. 213 § 2 lit. b) kodeksu karnego wszczęto przeciwko niemu postępowanie karne w sprawie jego niepożądanego zachowania przed sporządzeniem raportu policyjnego oraz na podstawie art. 318 i 319 kodeksu karnego, w sprawie jego gróźb i zniewag w trakcie i po sporządzeniu tego raportu. W grudniu 2002 r. ten sam sąd rejonowy uznał skarżącego za winnego zarzutów z art. 319 kodeksu karnego. Został on jednak uniewinniony z przestępstwa z art. 213, ponieważ sąd uznał, że jego wina nie została udowodniona w stopniu wymaganym w postępowaniu karnym. Skarżący został skazany na 5 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności w kolonii karnej i nakazano mu leczenie choroby alkoholowej. Skarżący zarzucał, że po odbyciu trzech dni aresztu za niepożądane zachowanie, który został wymierzony w wyniku postępowania administracyjnego, został on zatrzymany i ponownie osądzony za to samo przestępstwo w postępowaniu karnym.

Jeśli chodzi o istnienie „oskarżenia karnego” w sprawie skarżącego, Wielka Izba uznała, że chociaż postępowanie wszczęte przeciwko niemu przed sądem rejonowym w styczniu 2002 r. zostało uznane za administracyjne w prawie krajowym, to należy je utożsamiać z postępowaniem karnym, w szczególności ze względu na charakter przestępstwa i surowość kary. Następnie, jeśli chodzi o to, czy przestępstwa były takie same, Wielka Izba zauważyła, że w przeszłości przyjmowała różne podejścia, kładąc nacisk zarówno na tożsamość faktów bez względu na ich prawny charakter, jak i na kwalifikację prawną akceptując, że te same fakty mogą prowadzić do różnych przestępstw albo do powstania lub braku istotnych elementów wspólnych dla obu przestępstw. Uznając, że istnienie tych różnych podejść było źródłem niepewności prawnej, która była niezgodna z prawem podstawowym gwarantowanym przez art. 4 Protokołu nr 7, Wielka Izba postanowiła szczegółowo zdefiniować, co należy rozumieć pod pojęciem „to samo przestępstwo” w rozumieniu Konwencji. Po zbadaniu zakresu prawa do niebycia sądzonym i karanym dwukrotnie, w stosunku do innych instrumentów międzynarodowych, stwierdzono, że art. 4 Protokołu nr 7 powinien być interpretowany jako zakazujący ścigania lub sądenia jednostki za drugie przestępstwo w zakresie, w jakim wynikało ono z identycznych faktów lub okoliczności, które były „zasadniczo” takie same jak te, na których opierało się pierwsze przestępstwo. Gwarancja ta miała zastosowanie w przypadku wszczęcia nowego postępowania po uprawomocnieniu się poprzedniego wyroku uniewinniającego lub skazującego. W niniejszej sprawie Wielka Izba uznała, że czyny leżące u podstaw dwóch postępowań administracyjnego i karnego przeciwko skarżącemu różnią się tylko pod względem jednego elementu, a mianowicie groźby użycia przemocy wobec policjanta, zatem należy je uznać za zasadniczo takie same. Wreszcie, co się tyczy powielania postępowań, Wielka Izba stwierdziła, że wyrok w postępowaniu „administracyjnym”, skazujący skarżącego na karę trzech dni pozbawienia wolności, jest prawomocny, ponieważ w prawie krajowym nie przysługuje od niego żadne odwołanie. Trybunał podkreślił ponadto, że fakt, iż skarżący został uniewinniony w postępowaniu karnym, nie ma wpływu na jego twierdzenie, że był dwukrotnie ścigany za to samo przestępstwo, ani też nie pozbawia go statusu ofiary, ponieważ został on uniewinniony nie z powodu naruszenia jego praw na podstawie art. 4 Protokołu nr 7, lecz wyłącznie z powodu

niewystarczających dowodów przeciwko niemu. W niniejszej sprawie Trybunał stwierdził, że postępowanie wszczęte przeciwko skarżącemu na podstawie art. 213 § 2 lit. b) kodeksu karnego dotyczyło zasadniczo tego samego czynu, za który został już skazany na podstawie kodeksu wykroczeń administracyjnych, a zatem **doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**.

Orzecznictwo po sprawie Zolotukhina

Ruotsalainen przeciwko Finlandii

16 czerwca 2009 r.

Skarżący używał do jeżdżenia swoją furgonetką paliwa opodatkowanego w mniejszym stopniu niż olej napędowy, którego powinien używać, w ten sposób nie płacąc dodatkowego podatku. Za drobne oszustwa podatkowe został ukarany kumulatywną grzywną w wysokości około 120 euro. W kolejnych postępowaniach administracyjnych nakazano mu zapłacić około 15 000 EUR, co odpowiada różnicy między podatkiem, który faktycznie zapłacił, a podatkiem, który powinien był zapłacić, pomnożony przez trzy, ponieważ nie poinformował o tym właściwych organów. Odwołał się on od tej decyzji, lecz bezskutecznie. Skarżący zarzucał, że został dwukrotnie ukarany za to samo przestępstwo związane z podatkiem paliwowym od pojazdów silnikowych.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**. Po pierwsze, Trybunał zauważył, że obie sankcje nałożone na skarżącego miały charakter karny: pierwsze postępowanie miało charakter karny zgodnie z fińską klasyfikacją prawną; a kolejnego postępowania, chociaż zakwalifikowane jako część systemu podatkowego, a zatem administracyjne, nie można po prostu uznać za rekompensatę, ponieważ różnica w obciążeniu podatkowym została potrojona w celu ukarania i odstraszenia od ponownego popełnienia przestępstwa, co było cechą charakterystyczną kary w rozumieniu prawa karnego. Ponadto okoliczności faktyczne leżące u podstaw obu postępowań przeciwko skarżącemu były zasadniczo takie same: oba postępowania dotyczyły używania korzystniejszej opodatkowanego paliwa, a nie oleju napędowego. Jediną różnicą było pojęcie zamiaru w pierwszym postępowaniu. Podsumowując, druga sankcja została nałożona w oparciu o te same fakty, co pierwsza sankcja, w związku z czym postępowanie zostało powtórzone. Drugi rodzaj postępowania nie zawierał również żadnych wyjątków, takich jak nowe dowody lub fakty, ani też istotnego uchybienia w poprzednim postępowaniu, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, zgodnie z art. 4 ust. 2 Protokołu nr 7.

Tsonyo Tsonev przeciwko Bułgarii (nr 2)

14 stycznia 2010 r.

Sprawa ta dotyczyła w szczególności skargi skarżącego na to, że główny element zarzutów stawianych mu za naruszenie porządku publicznego - w następstwie incydentu, w którym zepsuł on drzwi mieszkania i pobił lokatora - był zasadniczo taki sam, jak ten, za który został już ukarany grzywną w postępowaniu administracyjnym.

Trybunał zauważył, że skarżący został ukarany grzywną w postępowaniach, które zgodnie z prawem krajowym mają charakter administracyjny, a nie karny. Jednakże przestępstwo, za które skarżący został ukarany grzywną, mieści się w sferze chronionej prawem karnym, zważywszy, że ma charakterystyczne cechy związane z przestępstwami, ponieważ ma na celu ukaranie i odstraszenie od zachowań społecznie nieakceptowanych. Trybunał zauważył ponadto, że te same okoliczności - włamanie się do czyjegoś mieszkania i pobicie osoby - stanowiły podstawę zarówno grzywny nałożonej przez burmistrza, jak i oskarżenia wniesionego przez prokuraturę. Ponieważ nie wniesiono odwołań, grzywna stała się ostateczna. Sądy krajowe nie umorzyły późniejszego postępowania karnego, z tego względu, że Sąd Najwyższy konsekwentnie orzekł, że można wszcząć postępowanie karne przeciwko osobom, które zostały już ukarane w postępowaniu administracyjnym. W związku z tym Trybunał stwierdził **naruszenie art. 4**

Protokołu nr 7, uznając, że skarżący został skazany - oddzielnie w postępowaniu administracyjnym i karnym - za to samo zachowanie, ten sam czyn i to samo przestępstwo.

Zob. także: **Tsonyo Tsonev przeciwko Bułgarii (nr 4)**, wyrok z dnia 6 kwietnia 2021 r.

Tomasović przeciwko Chorwacji

18 października 2011 r.

Skarżąca podnosiła, że była dwukrotnie sądzona i skazana za posiadanie heroiny, to jest jako drobne przestępstwo w marcu 2006 r., a następnie jako przestępstwo w marcu 2007 r.

Trybunał stwierdził **naruszenie art. 4 Protokołu nr 7**, stwierdzając, że skarżąca była ścigana i osądzona po raz drugi za przestępstwo, za które została już skazana. Trybunał odnotował w szczególności, że w odniesieniu do drobnego przestępstwa polegającego na tym, że 15 marca 2004 r. o godz. 22.35 posiadała 0,21 grama heroiny została uznana za winną. W odniesieniu do przestępstwa, została ona uznana za winną posiadania 0,14 grama heroiny w dniu 15 marca 2004 r. o godz. 22:35. Trybunał mógł jedynie stwierdzić, że czyny stanowiące drobne przestępstwo, za które skarżąca została skazana, są zasadniczo tymi samymi czynami, które stanowią przestępstwo, za które została również skazana.

Khmel przeciwko Rosji

12 grudnia 2013 r.

Skarżący, poseł parlamentu regionalnego, zabrany na posterunek policji z podejrzeniem prowadzenia pojazdu pod wpływem alkoholu, odmówił podania nazwiska, zachowywał się w sposób nieuprzejmy i nie opuścił budynku, gdy został o to poproszony. Zostało przeciwko niemu wszczęto postępowanie administracyjne, w wyniku którego został uznany za winnego różnych przestępstw, w tym odmowy poddania się testowi alkoholowemu i drobnych zakłóceń. Został ukarany grzywną 1500 rubli rosyjskich. Następnie został również uznany w postępowaniu karnym za winnego gróźb i obraźliwych czynów wobec funkcjonariusza publicznego w dniu, w którym udał się na posterunek policji, oraz ukarany grzywną w wysokości 7500 rubli. Wyroki administracyjne i karne zostały przez niego zaskarżone. Skarżący zarzucał w szczególności, że wszczęcie przeciwko niemu zarówno postępowania administracyjnego, jak i karnego, stanowi podwójne sądzenie i karanie.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**. Okazało się, że skarżący został skazany za „uporczywą odmowę zastosowania się do nakazów policji” i „drobne zakłócenia porządku publicznego” w postępowaniu administracyjnym, które winny zostać połączone w „postępowaniu karnym” w autonomicznym rozumieniu Konwencji. Po uprawomocnieniu się wyroku skazującego oskarżono go o popełnienie czynu zabronionego związanego z tymi samymi okolicznościami faktycznymi i został on ponownie skazany w kolejnym postępowaniu.

Muslija przeciwko Bośni i Hercegowinie

14 stycznia 2014 r.

W sierpniu 2004 r. sąd ds. drobnych przestępstw skazał skarżącego za wszczęcie awantury, stwierdzając, że 12 lutego 2003 r. o godz. 18:40 wszedł do mieszkania swojej byłej żony, uderzał ją w twarz oraz ciało. Nakazano mu zapłacić grzywnę w wysokości 150 marek zamiennych (BAM). W styczniu 2008 r. sąd miejski uznał skarżącego za winnego ciężkiego uszkodzenia ciała, stwierdzając, że o godzinie 19:00 12 lutego 2003 r. wszedł on do mieszkania swojej byłej żony, złapał ją za gardło i kilkakrotnie uderzył ją. Został skazany na karę pozbawienia wolności, która później została zmieniona na grzywnę w wysokości 9000 marek. Skarżący bezskutecznie odwoływał się od obydwu

wyroków do Trybunału Konstytucyjnego. Skarżył, że został dwukrotnie sądzony i ukarany za ten sam incydent.

Trybunał uznał, że **doszło naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**. Stwierdził, że skarżący został „skazany” w postępowaniu w sprawie drobnych przestępstw, które w autonomicznym rozumieniu Konwencji było zbliżone do „postępowania karnego”. Po uprawomocnieniu się tego „wyroku skazującego” uznano go za winnego popełnienia przestępstwa, które dotyczyło tego samego zachowania, co osądzone w postępowaniu w sprawie drobnego przestępstwa oraz obejmowało zasadniczo te same fakty. Trybunał Konstytucyjny nie zastosował się do zasad ustanowionych w sprawie *Sergeya Zolotukhina* (zob. powyżej), a tym samym nie naprawił sytuacji skarżącego. Trybunał uznał zatem, że postępowanie wszczęte przeciwko skarżącemu na podstawie kodeksu karnego z 1998 r. dotyczyło zasadniczo tego samego przestępstwa, za który został on już skazany ostateczną decyzją na mocy ustawy o porządku publicznym z 2000 r.

Zob. także: **Milenković przeciwko Serbii**, wyrok z dnia 1 marca 2016 r.

Grande Stevens i Inni przeciwko Włochom

4 marca 2014 r. (Wielka Izba)

Skarżącymi były dwie spółki i ich prezes oraz upoważniony przedstawiciel jednej z nich, a także prawnik, który im doradzał. Sprawa dotyczyła ich odwołania od sankcji administracyjnych nałożonych na nich przez włoską Komisję ds. spółek handlowych i papierów wartościowych („Consob⁴”) oraz postępowań karnych, które toczyły się w stosunku do nich, po tym jak zostali podejrzani o manipulacje rynkowe w kontekście operacji finansowej z udziałem producenta samochodów FIAT. Skarżący podnosili między innymi, że wszczęto przeciwko nim postępowanie karne w związku z wydarzeniami, za które została już na nich nałożona kara administracyjna. Rząd włoski poinformował, że Włochy złożyły oświadczenie, zgodnie z którym art. 2-4 Protokołu nr 7 mają zastosowanie wyłącznie do przestępstw, postępowań i decyzji zaklasyfikowanych jako przestępstwa zgodnie z prawem włoskim, co nie miało miejsca w przypadku przestępstw zakazanych przez Consob.

Po pierwsze, Trybunał zauważył, że zastrzeżenie Włoch nie zawiera „krótkiego przedstawienia prawa, którego dotyczyło”, co jest sprzeczne z wymogami art. 57 Konwencji. Zastrzeżenie, które nie odnosiło się do tych szczególnych przepisów krajowego porządku prawnego, które wyłączają przestępstwa lub procedury z zakresu art. 4 Protokołu nr 7, ani nie wymieniało tych szczególnych przepisów tego porządku, nie dawało w wystarczającym stopniu gwarancji, że nie wykraczają one poza przepis wyraźnie wyłączony przez umawiające się państwo. W konsekwencji Trybunał stwierdził, że zastrzeżenie, na które powołują się Włochy, nie spełnia wymogów art. 57 i w związku z tym jest nieważne.

W odniesieniu do meritum, Trybunał stwierdził, zgodnie z art. 6 Konwencji (prawo do rzetelnego procesu sądowego), że rzeczywiście istnieją podstawy do uznania, że postępowanie przed Consob dotyczyło „oskarżenia w sprawie karnej”. Podobnie decyzje wydane przez Consob, a częściowo zmniejszone przez sąd apelacyjny, stały się prawomocne w czerwcu 2009 r., kiedy to sąd kasacyjny wydał swoje wyroki. W związku z tym skarżący powinni byli zostać uznani za skazanych prawomocnym wyrokiem. Mimo to nowe postępowanie karne, które w międzyczasie wszczęto przeciwko nim, zostało utrzymane i zakończyło się wydaniem wyroków w pierwszej i drugiej instancji. Ponadto postępowanie przed Consob i sądami karnymi dotyczyło tego samego zachowania, tych samych osób, w tym samym dniu. Wynika z tego, że nowe postępowanie w sprawie drugiego „przestępstwa” toczyło się w okolicznościach identycznych z tymi, które były przedmiotem pierwszego i ostatniego wyroku skazującego, co samo w sobie stanowiło **naruszenie art. 4 Protokołu nr 7**. W związku z tym do Włoch należało zapewnienie jak

⁴ „Consob” jest komisją zajmującą się, w szczególności, ochroną inwestorów oraz zapewnianiem transparentności i rozwoju rynku papierów wartościowych.

najszybszego zamknięcia nowego postępowania karnego przeciwko skarżącym, wszczętego z naruszeniem tego przepisu i które, zgodnie z najnowszymi otrzymanymi informacjami, nadal toczyło się przeciwko trzeciemu i piątemu ze skarżących.

Glantz przeciwko Finlandii, Häkkä przeciwko Finlandii, Nykänen przeciwko Finlandii oraz Pirttimäki przeciwko Finlandii

20 maja 2014 r.

Skarżący w tych czterech sprawach podnosili w szczególności, że zostali oskarżeni i skazani za te same czyny, które były już przedmiotem postępowania podatkowego, w ramach którego w prawomocnych decyzjach nałożono na nich dopłaty podatkowe.

Trybunał stwierdził **naruszenie art. 4 Protokołu nr 7** w sprawach Glantz i Nykänen, uznając, że skarżący zostali dwukrotnie skazani za tę samą sprawę w dwóch oddzielnych postępowaniach. Orzekł jednak, że **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7** w przypadku Pirttimäki, uznając, że w tym przypadku dwa kwestionowane, toczące się odrębnie postępowania nie stanowiły jednego zestawu konkretnych okoliczności faktycznych wynikających z identycznych faktów lub okoliczności, które były zasadniczo takie same. Trybunał orzekł również, że w przypadku Häkkä **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**, ponieważ uznał, że skarżący ma realną możliwość zapobieżenia podwójnemu zagrożeniu, żądając najpierw sprostowania, a następnie odwołując się od decyzji podatkowych.

Kiiveri przeciwko Finlandii oraz Österlund przeciwko Finlandii

10 lutego 2015 r.

W obu przypadkach organy podatkowe przeprowadziły kontrole spółek skarżących i stwierdziły nieprawidłowości w ich deklaracjach podatkowych. W obu przypadkach nałożyły one na skarżących dodatkowe podatki i dopłaty. Równolegle policja wszczęła postępowanie karne w sprawie działalności finansowej skarżących. Pierwszy ze skarżących został skazany za przestępstwa księgowe i kwalifikowane oszustwa podatkowe. Drugi z nich został skazany za kwalifikowane oszustwa podatkowe. Obydwaj skazani zostali na karę pozbawienia wolności oraz karę grzywny. Obaj skarżący podnosili, że zostali dwukrotnie osądzeni i ukarani na podstawie tych samych faktów.

W obu przypadkach Trybunał **stwierdził naruszenie art. 4 Protokołu nr 7**, uznając, że wnioskodawcy zostali dwukrotnie skazani za tę samą sprawę w dwóch oddzielnych postępowaniach.

Boman przeciwko Finlandii

17 lutego 2015 r.

Na początku 2010 r. skarżący został oskarżony o spowodowanie poważnego zagrożenia dla ruchu drogowego oraz jazdę bez uprawnień. Prokurator wystąpił z wnioskiem o orzeczenie wobec niego zakazu prowadzenia pojazdów ze względu na spowodowanie przez niego poważnego zagrożenia w ruchu drogowym. Sąd rejonowy skazał skarżącego w kwietniu 2010 r. oraz nałożył na niego grzywną i orzekł zakaz prowadzenia pojazdów do 4 września 2010 r. W maju 2010 r. policja nałożyła na skarżącego nowy dwumiesięczny zakaz prowadzenia pojazdów, który miał rozpocząć się 5 września. Skarżący podnosił, że toczyły się wobec niego dwa odrębne postępowania karne, w których zostały na niego nałożone dwie kary za przestępstwo wyływające z tych samych faktów.

Trybunał uznał, że drugi zakaz prowadzenia pojazdów wydany przez policję w postępowaniu administracyjnym należy uznać za karny w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 7. Ponadto stwierdził, że dwa kwestionowane postępowania dotyczyły jednego zbioru konkretnych okoliczności faktycznych wynikających z identycznych faktów lub faktów, które były zasadniczo takie same. Zauważył również, że wyrok skazujący stał się „ostateczny” w autonomicznym znaczeniu nadanym temu terminowi przez Konwencję.

Wreszcie, w odniesieniu do kwestii, czy doszło do powielania postępowań, Trybunał zauważył w szczególności, że oba postępowania, a mianowicie postępowanie karne przeciwko skarżącemu i postępowanie w sprawie nałożenia zakazu prowadzenia pojazdów, są ze sobą nierozzerwalnie związane co do istoty i czasu, co prowadzi do uznania, że środki te zostały podjęte przeciwko skarżącemu w ramach jednego postępowania w rozumieniu art. 4 protokołu nr 7. Trybunał orzekł zatem, że **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**, uznając, że skarżący nie został dwukrotnie skazany za ten sam czyn w dwóch odrębnych postępowaniach.

Kapetanios i inni przeciwko Grecji

30 kwietnia 2015 r.

Przeciwko każdemu z trzech skarżących wszczęto postępowanie karne w sprawie zarzutów dotyczących przemytu, ale zostali oni uniewinnieni przez sąd karny oraz sąd apelacyjny. Jednocześnie zostali zobowiązani do zapłaty grzywien administracyjnych za nielegalny import lub grzywien fiskalnych za przemyt. Skarżący podnosili w szczególności, że sądy administracyjne, nie uwzględniając ich wyroków uniewinniających wydanych przez sądy karne, naruszyły zasadę *ne bis in idem*.

Trybunał zauważył, po pierwsze, że w rozumieniu Konwencji przedmiotowe kary administracyjne miały charakter karne, biorąc pod uwagę surowość grzywien nałożonych na skarżących, które wahały się między dwu i trzykrotnością należności celnych, oraz surowość maksymalnych grzywien, jakie mogły zostać nałożone, które wzrosły dziesięciokrotnie w stosunku do kwot należnych z tytułu należności celnych. W konsekwencji Trybunał orzekł, że skarga jest dopuszczalna na podstawie art. 4 Protokołu nr 7⁵. Trybunał zauważył ponadto, że wyroki uniewinniające stały się prawomocne odpowiednio w 1992, 2000 i 1998 r., oraz że drugie postępowanie nie zostało jeszcze zakończone. Ponadto w przypadku każdego ze skarżących oba postępowania, administracyjne i karne, odnosiły się konkretnie do nielegalnego przywozu tych samych przedmiotów, a tym samym do tego samego zachowania w tych samych okresach. Trybunał zauważył jednak, że zasada *ne bis in idem* nie zostałaby naruszona, gdyby możliwe formy kary: kara pozbawienia wolności i kara pieniężna zostały przewidziane w ramach jednego postępowania sądowego lub gdyby sąd karny zawiesił postępowanie sądowe po wszczęciu postępowania administracyjnego, a następnie zamknął postępowanie karne po potwierdzeniu grzywny przez Naczelny Sąd Administracyjny. Ponieważ tak się nie stało, Trybunał **stwierdził naruszenie art. 4 protokołu nr 7** w odniesieniu do trzech skarżących.

Igor Tarasov przeciwko Ukrainie

16 czerwca 2016 r.

Sprawa ta dotyczyła postępowania administracyjnego i karnego wszczętego przeciwko skarżącemu w związku z bójką w barze. W szczególności skarżący podnosił, że był dwukrotnie sądzony i ukarany za to samo przestępstwo.

Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**, stwierdzając, że oba zestawy postępowań były postępowaniami karnymi oraz że władze ukraińskie powieliły postępowania karne, które dotyczyły zasadniczo tych samych czynów, co stanowi naruszenie zasady *ne bis in idem*.

Rivard przeciwko Szwajcarii

4 października 2016 r.

Skarżący w niniejszej sprawie podniósł, że nałożenie grzywny przez sąd karny, a następnie cofnięcie mu prawa jazdy przez organ administracyjny za to samo

⁵ W związku z powyższym Trybunał zwrócił uwagę na zbieżność swojej oceny z oceną Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w odniesieniu do karnego charakteru kary (zob. pkt 73 [wyroku](#)).

wykroczenie, tj. przekroczenie ograniczenia prędkości na autostradzie, jest sprzeczne z zasadą *ne bis in idem*.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**. Stwierdził w szczególności, że czyny stanowiące podstawę obu postępowań przeciwko skarżącemu były identyczne, jednak zauważył, że procedura cofnięcia zezwolenia stanowiła rodzaj dodatkowej kary uzupełniającej wyrok skazujący (grzywnę). Trybunał stwierdził zatem, że istnieje wystarczająco ścisły związek materialny i czasowy między postępowaniem administracyjnym i karnym, aby uznać je za dwa aspekty jednolitego systemu, i w związku z tym orzekł, że nie istniały dwie grupy postępowań. Trybunał orzekł zatem, że nie można wywnioskować, że skarżący został ukarany lub ścigany za przestępstwo, za które został już skazany prawomocnym wyrokiem.

Ramda przeciwko Francji

19 grudnia 2017 r.

Skarżący, obywatel Algierii, został poddany ekstradycji ze Zjednoczonego Królestwa do Francji pod zarzutem szeregu ataków terrorystycznych we Francji w 1995 r. Po raz pierwszy został osądzony i skazany przez sąd karny (*tribunal correctionnel*) na podstawie zarzutów dotyczących jego udziału w grupie mającej na celu przygotowanie ataków terrorystycznych. Następnie został osądzony i skazany przez sąd przysięgłych (*cour d'assises*) na podstawie zarzutów współudziału w popełnieniu szeregu szczególnych przestępstw, takich jak morderstwo i usiłowanie zabójstwa. Podnosił w szczególności naruszenie zasady *ne bis in idem* w związku z wydaniem wyroku skazującego, mimo że wcześniej został skazany prawomocnym wyrokiem przez sąd karny.

Sąd uznał, że **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**, stwierdzając, że skarżący nie był ścigany ani skazywany w ramach postępowania karnego za czyny, które były zasadniczo takie same jak czyny, za które został skazany prawomocnym wyrokiem w ramach wcześniejszego postępowania. Trybunał przypomniał również, że Umawiające się Państwa mają prawo zająć zdecydowane stanowisko wobec osób uczestniczących w aktach terrorystycznych, na które w żaden sposób nie mogą się zgodzić, oraz że przestępstwa współudziału w zabójstwie i usiłowaniu zabójstwa, za które oskarżony został skazany, stanowią poważne naruszenie praw podstawowych, o których mowa w art. 2 Konwencji (prawo do życia), i w związku z którymi państwa mają obowiązek ścigać i karać te przestępstwa pod warunkiem przestrzegania gwarancji procesowych zainteresowanych osób, podobnie jak w niniejszej sprawie w przypadku skarżącego.

Mihalache przeciwko Rumunii

8 lipca 2019 r. (Wielka Izba)

Skarżący w niniejszej sprawie podniósł, że był dwukrotnie ścigany za odmowę poddania się badaniu krwi w ramach kontroli policyjnej w celu ustalenia poziomu alkoholu we krwi oraz że wznowienie postępowania przeciwko niemu było niezgodne z kryteriami określonymi w art. 4 Protokołu nr 7.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**, stwierdzając, że skarżący był dwukrotnie ścigany za to samo przestępstwo, a wznowienie postępowania nie było uzasadnione. Zauważył w szczególności, że skarżący był przedmiotem pierwszego postępowania karnego, w trakcie którego prokuratura nałożyła na niego grzywnę administracyjną, która stała się ostateczna po upływie terminu określonego w art. 2491 kodeksu postępowania karnego. Następnie prokuratura wyższego szczebla uchyliła decyzję prokuratora niższego szczebla i skierowała skarżącego na rozprawę. Został on skazany na rok pozbawienia wolności w zawieszeniu.

Zob. także: **Rarinca przeciwko Rumunii**, decyzja (Komitet) w sprawie niedopuszczalności z dnia 1 marca 2016 r.; **Stăvilă przeciwko Rumunii**, wyrok z dnia 1 marca 2022 r.

Korneyeva przeciwko Rosji

8 października 2019 r.

Sprawa ta dotyczyła skazania skarżącego za dwa odrębne przestępstwa, które powstały w podobnych okolicznościach nieautoryzowanego protestu.

Trybunał uznał, że w sprawie skarżącego doszło do **naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**. Trybunał odrzucił w szczególności argument Rządu Rosyjskiego, że powielanie postępowań przeciwko skarżącemu było uzasadnione odrębnymi obszarami objętymi dwoma różnymi zarzutami. Stwierdził ponadto, że fakty będące podstawą każdego oskarżenia pokrywały się. Biorąc pod uwagę własne orzecznictwo i orzeczenie Izby Sądu Najwyższego Rosji w podobnych okolicznościach, Trybunał stwierdził, że skarżący został dwukrotnie osądzony i skazany za to samo przestępstwo. Ponadto, na podstawie art. 46 (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, zauważając, że miał ponad 100 skarg dotyczących kwestii podobnych do tych w sprawie skarżącego, Trybunał stwierdził, że Rosja, wraz z Komitetem Ministrów Rady Europy, powinna rozważyć, jakie środki mogą być odpowiednie, tak, aby ułatwić szybkie i skuteczne wyeliminowanie nieprawidłowości w krajowym systemie ochrony praw człowieka, na przykład poprzez dalsze wyjaśnienie zakresu zasady *ne bis in idem* w sprawach CAO (Kodeks wykroczeń administracyjnych) w sposób zgodny z podejściem Trybunału w tej sprawie i zapewnienie jej praktycznego zastosowania w ramach obowiązujących krajowych środków odwoławczych.

Zobacz również, ostatnio:

Šimkus przeciwko Litwie

13 czerwca 2017 r.

Postępowania równoległe

A. i B. przeciwko Norwegii (nr 24130/11 i 29758/11) (zob. także powyżej, w części "Zakres")

15 listopada 2016 r. (Wielka Izba)

Sprawa ta dotyczyła dwóch podatników, którzy twierdzili, że byli dwukrotnie ścigani i karani - w postępowaniu administracyjnym i karnym - za to samo przestępstwo. Skarżący podnosili w szczególności, że zostali przesłuchani przez prokuraturę jako osoby oskarżone, a następnie zostali oskarżeni, organy podatkowe nałożyły na nich kary podatkowe, które zapłacili, a następnie byli sądzeni i zostali skazani w postępowaniu karnym.

W tej sprawie Wielka Izba zauważyła w szczególności, że o ile na umawiających się państwach spoczywa szczególny obowiązek staranności w celu ochrony szczególnych interesów jednostki, które mają być chronione na mocy art. 4 Protokołu nr 7, o tyle należy również pozostawić organom krajowym wybór środków służących temu celowi. W sprawach spornych, o których mowa w art. 4 Protokołu nr 7, do Trybunału należy ustalenie, czy dany środek krajowy, którego dotyczy skarga, niesie ze sobą, co do istoty lub skutku, podwójne zagrożenie ze szkodą dla jednostki, czy też przeciwnie, jest on wynikiem zintegrowanego systemu umożliwiającego zajęcie się różnymi aspektami wykroczenia w sposób przewidywalny i proporcjonalny, tworząc spójną całość, tak aby dana osoba nie doznała w ten sposób niesprawiedliwości. Skutkiem art. 4 Protokołu nr 7 nie może być zakaz organizowania przez umawiające się państwa ich systemów prawnych w sposób przewidujący nałożenie standardowej kary administracyjnej za niesłusznie niezapłacony podatek (aczkolwiek kara kwalifikuje się jako „karna” w rozumieniu gwarancji sprawiedliwego procesu określonych w Konwencji) również w tych poważniejszych przypadkach, w których właściwe może być ściganie. Celem art. 4 Protokołu nr 7 jest zapobieżenie podwójnemu ściganiu lub karaniu osoby za to samo

przestępstwo. Nie zakazuje on jednak systemów prawnych, które przyjmują „zintegrowane” podejście do danego wykroczenia społecznego, a w szczególności podejścia polegającego na równoległym udzielaniu przez różne organy i do różnych celów odpowiedzi prawnej na to wykroczenie.

W niniejszym przypadku Wielka Izba stwierdziła, że **nie doszło do naruszenia art. 4 protokołu nr 7**. Po pierwsze, Komisja zauważyła, że nie ma powodu, aby wątpić w powody, dla których norweski ustawodawca zdecydował się na uregulowanie społecznie szkodliwego zachowania polegającego na niepłaceniu podatków za pomocą zintegrowanego, podwójnego (administracyjnego/karnego) postępowania. Nie zakwestionowała również powodów, dla których władze norweskie zdecydowały się na oddzielne potraktowanie poważniejszego i społecznie nagannego aspektu nadużycia finansowego w kontekście postępowania karnego, a nie zwykłej procedury administracyjnej. Następnie Trybunał stwierdził, że prowadzenie podwójnego postępowania, z możliwością połączenia różnych kar, było możliwe do przewidzenia dla skarżących, którzy od samego początku musieli wiedzieć, że postępowanie karne oraz nałożenie kar podatkowych było możliwe, a nawet prawdopodobne, w odniesieniu do okoliczności faktycznych ich sprawy. Wielka Izba zauważyła również, że postępowania administracyjne i karne były prowadzone równolegle i wzajemnie ze sobą powiązane. Na czyny ustalone w jednym z postępowań powołano się w drugim postępowaniu, a jeśli chodzi o proporcjonalność ogólnej kary, kara nałożona w postępowaniu karnym uwzględniała karę podatkową. W związku z tym Wielka Izba stwierdziła, że chociaż dwa różne organy nałożyły różne kary w ramach różnych procedur, to jednak nastąpiło wystarczające zbliżenie zarówno co do ich treści, jak i co do czasu, tak aby mogły zostać uznane za część ogólnego systemu sankcji na mocy prawa norweskiego.

Johannesson i Inni przeciwko Islandii

18 maja 2017 r.

Skarżący, dwie osoby fizyczne i jedna spółka skarżyły się, że dwukrotnie byli sądzeni za to samo zachowanie, polegające na niezłożeniu dokładnych deklaracji podatkowych: najpierw poprzez nałożenie dodatkowych obciążeń podatkowych, a następnie poprzez późniejsze postępowanie karne i skazanie za poważne przestępstwa podatkowe.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia art. 4 Protokołu nr 7** w odniesieniu do dwóch skarżących indywidualnych, uznając, że byli oni dwukrotnie sądzeni i ukarani za to samo zachowanie. W szczególności wynikało to z faktu, że obie grupy postępowań miały charakter „karny”, opierały się zasadniczo na tych samych faktach i nie były wystarczająco powiązane, aby można było uznać, że organy uniknęły powielania postępowań. W tym względzie Trybunał przypominał, że chociaż art. 4 protokołu nr 7 nie wyklucza prowadzenia równoległych postępowań administracyjnych i karnych w odniesieniu do tego samego czynu zabronionego pod groźbą kary, oba zestawy postępowań muszą mieć wystarczająco ścisły związek merytoryczny i czasowy, aby uniknąć powielania. W niniejszej sprawie Trybunał stwierdził, że nie istniał wystarczająco ścisły związek co do istoty i czasu pomiędzy obydwoma postępowaniami, aby uniknąć ich powielania. Miało to miejsce w szczególności z dwóch powodów. Po pierwsze, czas trwania obu postępowań pokrywał się jedynie w ograniczonym stopniu. Ich łączna długość wynosiła około dziewięciu lat i trzech miesięcy, a mimo to były one prowadzone równolegle przez nieco ponad rok. Obydwaj skarżący zostali postawieni w stan oskarżenia w postępowaniu karnym w grudniu 2008 r., 15 i 16 miesięcy po tym, jak Urząd Skarbowy wydał decyzje w sprawie odwołań od decyzji podatkowych. Po drugie, w obu postępowaniach zebrano i oceniono oddzielnie dowody, ponieważ policja przeprowadziła własne, niezależne dochodzenie. Odpowiedzialność skarżących została zatem oceniona przez różne organy i sądy w postępowaniach, które były w dużej mierze od siebie niezależne. W odniesieniu do skargi wniesionej przez skarżącą spółkę Sąd uznał

ją za **niedopuszczalną**, ponieważ nie wykazała ona, że chce kontynuować postępowanie przed Trybunałem.

Nodet przeciwko Francji

6 czerwca 2019 r.

Skarżący, analityk finansowy, został ukarany grzywną przez organ regulacyjny rynków finansowych, AMF, za manipulację ceną akcji, a następnie przez sądy karne za przestępstwo utrudniania prawidłowego funkcjonowania rynku giełdowego poprzez to samo działanie. Skarżył się, że został dwukrotnie ukarany za to samo przestępstwo.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia art. 4 Protokołu nr 7** w odniesieniu do skarżącego. Trybunał zauważył, po pierwsze, że nie istniał wystarczająco ścisły związek merytoryczny między dwoma postępowaniami, AMF i sądami karnymi, biorąc pod uwagę cele i do pewnego stopnia powtarzalność w gromadzeniu dowodów przez różnych śledczych; po drugie, przede wszystkim, nie istniał wystarczająco ścisły związek czasowy, aby postępowanie można było uznać za część zintegrowanego mechanizmu sankcji przewidzianego przez prawo francuskie. Trybunał stwierdził zatem, że skarżący poniósł nieproporcjonalną szkodę z powodu podwójnego oskarżenia i podwójnego skazania, przez AMF i sądy karne, za te same fakty.

Velkov przeciwko Bułgarii

21 lipca 2020 r.

Sprawa ta dotyczyła skargi skarżącego, że został on dwukrotnie skazany za to samo przestępstwo naruszenia spokoju podczas meczu piłki nożnej, w kontekście postępowania administracyjnego i karnego.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia art. 4 Protokołu nr 7**, stwierdzając, że ze względu na brak wystarczająco ścisłego związku merytorycznego między postępowaniem administracyjnym i karnym przeciwko skarżącemu, był on dwukrotnie ścigany i karany za to samo przestępstwo, z naruszeniem zasady *ne bis in idem*. Trybunał zauważył w szczególności, że chociaż istniał ścisły związek czasowy między postępowaniem administracyjnym i karnym przeciwko skarżącemu, nie istniał wystarczająco ścisły związek merytoryczny między tymi dwoma postępowaniami.

Bajčić przeciwko Chorwacji

8 października 2020 r.

Sprawa ta dotyczyła skargi skarżącego, że został on dwukrotnie osądzony i ukarany za to samo wykroczenie drogowe. W szczególności został on najpierw skazany w postępowaniu w sprawie drobnego wykroczenia za przekroczenie prędkości, a następnie w postępowaniu karnym za spowodowanie śmiertelnego wypadku drogowego. W pierwszym postępowaniu został ukarany grzywną, a w drugim karą pozbawienia wolności.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia art. 4 § 1 Protokołu nr 7** w odniesieniu do skarżącego. Trybunał zauważył w szczególności, że cele kary, w ramach których uwzględniono różne aspekty tego samego zachowania, powinny być rozpatrywane jako całość. W przypadku skarżącego takie cele zostały zrealizowane w ramach dwóch uzupełniających się postępowań, które były wystarczająco powiązane pod względem merytorycznym i czasowym, aby można je było uznać za część integralnego systemu sankcji na mocy prawa chorwackiego za nieprzestrzeganie przepisów bezpieczeństwa ruchu drogowego, co w rezultacie spowodowało śmiertelny wypadek drogowy. Trybunał nie stwierdził zatem nadużycia prawa państwa do nałożenia kary w sprawie skarżącego. Trybunał nie mógł również stwierdzić, że skarżący poniósł nieproporcjonalną szkodę wynikającą z powielania postępowań i kar.

Galović przeciwko Chorwacji

31 sierpnia 2021 r.

Sprawa ta dotyczyła wyroków skazujących skarżącego za przemoc domową w kilku postępowaniach w sprawie drobnych przestępstw oraz w postępowaniu karnym z oskarżenia.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia art. 4 Protokołu nr 7** w odniesieniu do skarżącego. Zauważając w szczególności, że postępowania i kary przeciwko skarżącemu były wystarczająco powiązane pod względem merytorycznym i czasowym oraz tworzyły spójną i proporcjonalną całość, Trybunał stwierdził, że system prawny w Chorwacji pozwolił na ukaranie zarówno poszczególnych czynów, jak i wzorca zachowania skarżącego w sposób skuteczny, proporcjonalny i odstraszający.

Zob. także, ostatnio:

Bjarni Ármannsson przeciwko Islandii

16 kwietnia 2019 r. (Komitet)

Bragi Guðmundur Kristjánsson przeciwko Islandii

31 sierpnia 2021 r.

Milošević przeciwko Chorwacji

31 sierpnia 2021 r.

Goulandris i Vardinogianni przeciwko Grecji

16 czerwca 2022 r.

Teksty i dokumenty

Zobacz w szczególności:

- **Przewodnik po art. 4 Protokołu nr 7 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka – Zakaz podwójnego karania lub sądenia**, Departament Prawny Trybunału
-

Kontakt dla mediów:
Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08